

Terveydenhuollolle tiedoksi**Kelan aivohalvauspotilaiden (65–85-vuotiaat) tehostetun kädenkäytön kuntoutuksen ja painokevennetyn kävelykuntoutuksen kehittämishanke vuosina 2008–2012**

Kela toteuttaa geriatriksen kuntoutuksen kehittämiseen liittyvänä hankkeena harkinnanvaraisena kuntoutuksena aivohalvauspotilaiden tehostetun kädenkäytön kuntoutuksen ja painokevennetyn kävelykuntoutuksen laitos- ja avomuotoisia kuntoutuskursseja vuosina 2008–2012. Kurseille osallistuu yhteensä 320 kuntoutujaa, joista puolet osallistuu tehostetun kädenkäytön kuntoutukseen ja puolet painokevennetyn kävelyn kuntoutukseen. Painokevennetyn kävelyn kuntoutukseen liittyy myös avoterapia osuus. Kehittämishankkeeseen liittyy tutkimus, josta saadaan tuloksia vuoden 2012 loppuun mennessä.

Tavoitteena on mm. aktivoida kuntoutujaa parantamaan ja ylläpitämään toimintakykyä sekä parantamaan kävelyä ja/tai käden käyttöä intensiivisen harjoittelujakson avulla, kehittää kuntoutuksen tuloksellisuuden arviointia ja mittaamista, arvioida kuntoutuksen kohdentamisen tuloksellisuutta iäkkäillä aivohalvauspotilailla, ajoittaa kuntoutus varhaiseen vaiheeseen vaikuttavuuden tehostamiseksi ja tiivistää verkostoyhteyksiä sairaanhoitopiirien ja kuntien kanssa. Hankkeessa on tarkoitus tarkastella mittareiden soveltuvuutta kuntoutuksen vaikuttavuuden arviointiin ja raportointiin.

Palveluntuottajat

Hanke toteutetaan yhteistyössä seuraavien palveluntuottajien (kuntoutuslaitosten) kanssa ja niiden kursseille voidaan hakea palveluntuottajittain seuraavilta alueilta.

Laitosmuotoiset kurssit

Kuntoutuskeskus Kankaanpään kohdealue (yhteyshenkilö Kirsi Lukka-Aro)

- Satakunnan sairaanhoitopiiri
- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (Ikaalinen, Juupajoki, Kihniö, Kiikoinen, Kulmalahti, Kuru, Luopioinen, Längelmäki, Mänttä, Parkano, Ruovesi, Suodenniemi, Urjala, Vammala, Vilppula, Virrat, Äetsä)

Kruunupuisto Oy Punkaharjun kuntoutuskeskuksen kohdealue (yhteyshenkilö Anne Liimatta)

- Etelä-Savon sairaanhoitopiiri
- Itä-Savon sairaanhoitopiiri
- Kymenlaakson sairaanhoitopiiri
- Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri
- Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri osittain (Liperi, Pyhäselkä, Joensuu, Rääkkylä, Tohmajärvi, Kitee ja Kesälahti)
- Porvoo

Suomen Aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuronin kohdealue: (yhteyshenkilö Tiina Pitkänen)

- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri,
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri,
- Kainuun maakunta (Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Kuhmo, Sotkamo, Hyrynsalmi, Puolanka ja Suomussalmi)
- Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri osittain (Eno, Kontiolahti, Outokumpu, Polvijärvi, Juuka, Lieksa, Nurmes, Valtimo ja Ilomantsi).

Avomuotoiset kurssit

Pirkanmaan Erikoiskuntoutus Oy:n kohdealue (yhteyshenkilö Maijaliisa Vuento-Lammi)

- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kunnat, jotka sijaitsevat noin 50 km etäisyydellä Tampereesta) ja Hämeenlinnan seutu

Kurssien kohderyhmät ja valintakriteerit

Hanke on tarkoitettu 65–85-vuotiaille aivohalvauspotilaille, joiden toimintakyky on heikentynyt aivohalvauksen vuoksi niin, että kotona selviäminen on uhattuna.

Tehostetun käden käytön kuntoutuksen kursseille kuntoutukseen valittavien tulee täyttää seuraavat kriteerit

- Käden käyttö ja toimintakyky on alentunut niin, että kotona selviytyminen on heikentymässä. Henkilö voi käyttää apuvälineitä.
- Sairastumisesta on kulunut 3 kuukaudesta 3 vuoteen ja kotiin, palvelutaloon tai omaisen kotiin kotiuttamisesta vähintään 1 kuukausi.
- Keskeisin vajaakuntoisuutta aiheuttava tekijä on halvaantuneen käden merkittävä käytönvaja.
- Kuntoutuksen tavoitteena on käden käytön parantuminen.
- Halvaantuneessa yläraajassa on tarttumisen ja irrottamisen mahdollistavaa aktiivista liikettä, vähintään 20 asteen ojennus ja/tai koukistusliike ranteessa sekä vähintään 10 asteen ojennus ja/tai koukistusliike yhdessä tai useammassa sormessa.
- Halvaantuneessa yläraajassa ei ole kuntoutusta toiminnallisesti haittaavaa kipua.
- Kuntoutuja on motivoitunut tiiviiseen ja tavoitteelliseen harjoitteluun.

Kuntoutukseen ei valita, jos hakijalla on

- akuutti tai vaikea sairaus (esim. vaikea tasapainohäiriö ja suurentunut kaatumisriski), joka estäisi selviytymisen kuntoutuksessa parempi käsi sidottuna
- vakava, nopeasti etenevä sairaus, vaikea afasia
- keskivaikea tai vaikea muistiohäiriö (MMSE on 18 pistettä tai vähemmän) tai muita kognitiivisiin toimintoihin tai ko-operaatioon heikentävästi vaikuttavia sairauksia, kuten esimerkiksi sekavuustila, vaikeahoitoinen epilepsia tai vaikea neglect

Painokevennetyn kävelykuntoutuksen kursseille kuntoutukseen valittavien tulee täyttää seuraavat kriteerit

- Henkilön kävelykyky on aivoverenkiertohäiriön johdosta alentunut ja kotona selviytyminen vaarantunut. Henkilö voi käyttää apuvälineitä.
- Sairastumisesta on kulunut 3 kuukaudesta noin 3 vuoteen ja kotiin, palvelutaloon tai omaisen kotiin kotiuttamisesta vähintään 1 kuukausi.
- Keskeiset vajaakuntoisuutta aiheuttavat tekijät ovat itsenäisen kävelyn ja tasapainon vaikeudet.
- Henkilön toimintakyvyn tulee olla FAC-luokissa 1-4. (ks.tarkistuslistalla FAC-luokitus: Functional Ambulation Categories).
- Kuntoutujan tulee pystyä seisomaan itsenäisesti ja hänellä tulee olla jotain tahdonalaista liikettä halvaantuneessa jalassa.
- Itsenäinen kävely apuvälineen avulla tai ilman on saavutettavissa kuntoutuksen avulla.
- Kuntoutuja on motivoitunut tiiviiseen, tavoitteelliseen harjoitteluun.

Kuntoutukseen ei valita, jos hakijalla on

- kävelyä toiminnallisesti haittaavaa kipua
- akuutti tai vaikea sairaus (esim. oireileva sydänsairaus), joka estäisi selviytymisen kuntoutuksessa
- vakava, nopeasti etenevä sairaus, vaikea afasia

- keskivaikea tai vaikea muistiohäiriö (MMSE on 18 pistettä tai vähemmän) tai muita kognitiivisiin toimintoihin tai ko-operaatioon heikentävästi vaikuttavia sairauksia, kuten esimerkiksi sekavuustila, vaikeahoitoinen epilepsia tai vaikea neglect

Kursseille hakeminen

Lähettävä taho tekee hakijasta MMSE-testin ja painokevennytyssä kävelykuntoutuksessa lisäksi FAC-luokituksen. Hoitavalla taholla on käytössä liitteenä olevat tarkistuslistat, jotka täytetään käytäessä läpi hakijan sopivuutta ko. kuntoutukseen. Kuntoutuja voidaan valita vain toiseen kuntoutusmuotoon kuntoutujan tarpeen perusteella.

Kuntoutujat hakevat kuntoutuskursseille täyttämällä Kelan kuntoutushakemuslomakkeen KU102. Liitteenä tulee olla ajankohtainen terveydentilaa kuvaava hoitotahon lääkärin B-lausunto, jossa on selvitetty hyvin kuntoutujan nykytilanne, valintakriteerien täyttyminen ja kuntoutuksen tavoitteet ja toimintakykyyn vaikuttavat muut tekijät, sekä tarkistuslista.

Kurssille osallistuu myös kuntoutujan omainen/läheinen yhteensä 4 vuorokautta. Omaisen tai läheisen osallistuminen kurssille edellyttää, että osallistuminen ilmenee joko hakemuksesta tai lääkärinlausunnosta. Aikuisen kuntoutujan lähiomaisena tai muuten kuntoutujan läheisenä henkilönä voidaan pitää sellaista henkilöä, joka tosiasiallisesti osallistuu kuntoutujan päivittäiseen auttamiseen ja tukemiseen. Avustajaa ei voida pitää muuna läheisenä henkilönä. Kurssille voi osallistua myös ilman omaista.

Hakemuslomakkeet liitteineen lähetetään esivalintaa varten ensin kuntoutuslaitokselle, joka toimittaa ne edelleen lopullista valintaa varten siihen Kelan toimistoon, johon kyseisten päätösten tekeminen on keskitetty. palveluntuottaja antaa kannanotot esivalinnasta lomakkeella KU107. Mikäli hakija ei halua antaa ennakkoon papereita kuntoutuslaitokseen, hakemukset voi toimittaa suoraan Kelaan kyseiselle keskitetylle toimistolle (ks. lopussa luettelo yhteistyötahoista).

Suostumus tutkimushankkeeseen

Kehittämishankkeeseen liittyvän tutkimuksen toteuttaa Tutkimus- ja kehittämiskeskus GeroCenter, joka laatii saateen ja suostumuslomakkeet. Kuntoutuslaitos lähettää informaatiota tutkimuksesta ja suostumuslomakkeet kuntoutujille etukäteen tutustuttavaksi. Suostumuslomakkeet täytetään kurssin alkaessa kuntoutuslaitoksessa.

Kuntoutuksen toteutus

Tehostetun kädenkäytön kuntoutus

- perusjakso, laitosuotoinen 14 vuorokautta, avomuotoinen 13 vuorokautta (sisältävät 1 tutkimuspäivän)
- omaisen/läheisen osallistuminen perusjaksolle jakson lopussa 2 vuorokautta
- kotikäynti
- seurantajakso I: 6 vuorokautta (sisältää 1 tutkimuspäivän),
- omaisen/läheisen osallistuminen seurantajaksolle jakson lopussa 2 vuorokautta
- kotikäynti
- seurantajakso II: 2 vuorokautta (sisältää 1 tutkimuspäivän)

Painokevennetty kävelykuntoutus

- perusjakso, laitosuotoinen 20 vuorokautta, avomuotoinen 18 vuorokautta (sisältävät 2 tutkimuspäivää)

- omaisen/läheisen osallistuminen perusjaksolle jakson lopussa 2 vuorokautta
- avofysioterapiat 10 – 15 kertaa (45 – 60 min)
- kotikäynti (avofysioterapeutti osallistuu kotikäynnille)
- seurantajakso I: 6 vuorokautta (sisältää 1 tutkimuspäivän)
- omaisen osallistuminen seurantajaksolle jakson lopussa 2 vuorokautta
- kotikäynti
- seurantajakso II: 2 vuorokautta (sisältää 1 tutkimuspäivän)

Kotikäynnit tehostetun käden kuntoutuksessa ja painokevennyksessä kävelykuntoutuksessa

Palveluntuottajan fysioterapeutti tai toimintaterapeutti tekee kaksi kotikäyntiä, joissa tarkistetaan kotiharjoittelun toimivuus. Lisäksi tarkastellaan omatoimisuuteen, hyvinvointiin, turvallisuuteen ja apuvälineisiin liittyviä tarpeita. **Mukana kotikäynnillä on omainen/läheinen sekä kunnasta kotipaikkakunnalla hoidosta vastaavan tahon edustaja.** Keskeistä on ohjata läheisiä toimimaan kuntoutujan tukena kotiharjoittelussa ja saada yhteistyö oman hoitotahon kanssa toimivaksi.

Avoterapia painokevennyksessä kävelykuntoutuksessa

Painokevennyksessä kävelykuntoutuksessa kuntoutuja saa kurssijaksoiden lisäksi kotipaikkakunnalla puoli vuotta avofysioterapiaa yhteensä 10–15 kertaa, 45–60 minuuttia/kerta. **Avofysioterapian toteuttaa kuntoutujan kotipaikkakunnalla toimiva fysioterapeutti.** Kuntoutuslaitos hankkii em. perusteilla yhteistyössä kunnan terveydenhuollon tai sairaanhoitopiiriin kanssa avofysioterapeutin kotikunnasta. Perusjakson aikana kuntoutuslaitos ottaa yhteyttä avofysioterapeutteihin.

Avoterapian voi toteuttaa myös kurssijaksot toteuttava palveluntuottaja (kuntoutuslaitos). Myös tällöin avoterapia toteutetaan kuntoutujan kotipaikkakunnalla. Kela maksaa kuntoutukseen liittyvän avofysioterapian hankkeessa ilmoitetulla hinnalla.

Kuntoutus- ja matkakustannukset

Kuntoutujille ei tule laitos- ja avoterapiasta aiheutuvia kuntoutuksen kustannuksia. Kuntoutujille ja omaisille maksetaan tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset omavastuun ylittävältä osalta. Omavastuu on 9,25 euroa yhdensuuntaista matkaa kohden.

Kuntoutusraha

Kuntoutujille voidaan maksaa kuntoutusraha, mikäli kuntoutusrahan säädösten mukaiset maksamisen edellytykset täyttyvät. Kuntoutusrahan omavastuuosuus on yksi päivä, koska kyse on KKRL 25 §:n 3 kohdan tarkoittamasta kehittämishankkeesta. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleville omavastuu-aika on 30 päivää. Vanhuuseläkkeellä oleville ei ole oikeutta kuntoutusrahaan.

Tiedot kursseista Internetissä

Tiedot kursseista on saatavissa internetissä Kelan kotisivulla www.kela.fi kohdassa Kuntoutukseen kohdassa Kuntoutuskurssi kohdassa Kurssitarjonta. Kurssien niminä ovat ”Aivohalvauspotilaiden tehostetun kädenkäytön kurssit (keh.)” ja ”Aivohalvauspotilaiden painokevennyksen kävelyn kurssit”. Ensimmäiset kurssit alkavat marras-joulukuussa 2008.

Yhteystiedot:

1. Kruunupuisto Punkaharjun kuntoutuskeskuksen kurssit

- Anne Liimatta p. 050 412 2671, anne.liimatta@kruunupuisto.fi

Kelan Kymenlaakson vakuutuspiiri

- Pirjo Honkala, Kotkan toimisto p. 020 63 50016, pirjo.honkala@kela.fi (Kymenlaakson sairaanhoitopiiri)

Kelan Etelä-Savon vakuutuspiiri

- Maarit Kervinen, Savonlinnan toimisto p. 020 63 57532, maarit.kervinen@kela.fi (Etelä-Savon sairaanhoitopiiri, Itä-Savon sairaanhoitopiiri, Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri, Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiristä Liperi, Pyhäselkä, Joensuu, Rääkkylä, Tohmajärvi, Kitee ja Kesälahti)

2. Kuntoutuskeskus Kankaanpään kurssit

- Kirsi Lukka-Aro, p.050 364 7502, kirsi.lukka-aro@kuntke.fi

Kelan Porin vakuutuspiiri

- Minna Reunanen, Porin toimisto, p. 020 63 58714
- (Satakunnan sairaanhoitopiiri, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Pirkanmaan sairaanhoitopiiristä Ikaalinen, Juupajoki, Kihniö, Kiikoinen, Kulmalahti, Kuru, Luopioinen, Längelmäki, Mänttä, Parkano, Ruovesi, Suodenniemi, Urjala, Vammala, Vilppula, Virrat, Äetsä)

Kelan Etelä-Pohjanmaan vakuutuspiirit

- Anne Luoma, Ilmajoen toimisto, p. 020 63 55519, anne.luoma@kela.fi (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri)

3. Pirkanmaan Erikoiskuntoutus Oy:n kurssit

- Maijaliisa Vuento-Lammi, p. 03–31260300, maijaliisa.vuentolammi@erikoiskuntoutus.com

Kelan Tampereen vakuutuspiiri

- Irma Leppänen, Tampereen toimisto p. 020 63 58268, irma.leppanen@kela.fi (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Tampereelta noin 50 km:n päässä olevat kunnat)

4. Suomen Aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron

- Tiina Pitkänen p. 017–460 341, tiina.pitkanen@neuron.fi

Kelan Jyväskylän vakuutuspiirit

- Hannele Paukama, Jyväskylän toimisto, p. 020 63 56115, hannele.paukama@kela.fi (Keski-Suomen sairaanhoitopiiri)

Kelan Pohjois-Savon vakuutuspiirit

- Marjaana Orasmaa, Kuopion toimisto, p. 020 63 57414, marjaana.orasmaa@kela.fi (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiristä Eno, Kontiolahti, Outokumpu, Polvijärvi, Juuka, Lieksa, Nurmes, Valtimo ja Ilomantsi)

-

Hankkeen koordinointi**Kelan terveysosaston kuntoutusryhmä**

- Suunnittelija Piia Putkinen, p. 020 634 2749; piia.putkinen@kela.fi
- Suunnittelija Leena Poikkeus p. 020 63 43218, leena.poikkeus@kela.fi
- Kehittämispäällikkö Tuula Ahlgren, p. 020 63 43284, tuula.ahlgren@kela.fi
- Asiantuntijalääkäri Tiina Suomela-Markkanen, p. 020 63 43202, tiina.suomela-markkanen@kela.fi

Kehittämishankkeen tutkimusryhmä

Tutkimus- ja kehittämissyksikkö GeroCenter

- Dosentti Mauri Kallinen, tutkimuksen johtaja ja päätutkija, mauri.kallinen@ksshp.fi
- Projektipäällikkö Maarit Heinonen p. 0400–389 682, maarit.heinonen@gerocenter.fi